

Täysistunto

Torstai 1.6.2017 klo 15.59—18.39

9. Lakialoite laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 20/2017 vp Anna Kontula vas ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelu

18.26 **Anna Kontula vas** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on lähtenyt liikkeelle vammaisen henkilön yhteydenotosta. Sain sähköpostin nuorelta, joka oli kovin halukas ja innostunut osallistumaan työelämään, mutta koki, että meidän nykyinen järjestelmämme ei anna hänelle siihen mahdollisuutta. Hän oli saanut paperit ja reitingit siitä, että hän oli pysyvästi osatyökykyinen ja tätä arviota vasten myös oikeutettu palkkatukeen. Ongelmana oli, että palkkatuki myönnettiin niin lyhyelle ajalle kerrallaan, että ne sopeuttamistoimet, joita työnantajan oli tehtävä, jotta hän pystyisi työpaikalla työskentelemään, muodostivat liian suuren esteen, jotta työnantaja olisi lähtenyt niitä näin lyhyeksi aikaa tekemään, kun ei ollut varmuutta siitä, onko osatyökykyisyyttä kompensoiva palkkatuki käytössä enää sitten jonkin ajan kuluttua.

Meillä on Suomessa valtavan paljon sellaisia ihmisiä, jotka haluaisivat töihin, jotka kykenisivät töihin ja jotka olisivat rikkaus meidän työmaillamme, meidän työmarkkinoillamme, jos heille annettaisiin siihen mahdollisuus. Usein kysymys on siitä, että henkilö joko pystyy työskentelemään vain osittain tai sitten henkilö vaatii sellaisia sopeutustoimia työpaikalta, joita työntekijöiden enemmistö ei tarvitse. Sen vuoksi nämä ihmiset jäävät haussa toisen jälkeen aina vapaista paikoista kilpailtaessa kakkoseksi. Meidän työmarkkinoillemme on myös ominaista, että useimmiten sisääntuloväylä työmarkkinoille tapahtuu aika pirstaleisen työelämän kautta. Nuoret menevät ensin vuokratyöfirmoihin, kiertävät yrityksestä toiseen, ja sitten jossakin natsaa sekä oma osaaminen että työnkuva niin hyvin yhteen, että se työpaikka jääkin pysyväksi. Näillä osatyökykyisillä, sopeuttamistoimia tarvitsevilla ihmisillä tämä väylä on käytännössä suljettu. He eivät pysty työskentelemään yhtä päivää tuolla ja ehkä kahta päivää tuolla toisaalla, vaan heidän matkansa työelämään täytyy kulkea pitkäjänteisemmän työsuhteen kautta.

Osa näistä osatyökykyisistä tarvitsisi tätä palkkatukea, vaikkakin pitkälle ajalle, niin ei kuitenkaan pysyvästi. He saattaisivat hyvinkin työskennellä myös avoimilla työmarkkinoilla ilman palkkatukea joskus tulevaisuudessa, kunhan sopeuttamistoimet on hoidettu. Osalla taas ei ole realistisia mahdollisuuksia koskaan päätyä avoimille työmarkkinoille,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2017 vp

mutta se ei tarkoita, etteikö näille ihmisille itselleen ja suomalaiselle yhteiskunnalle olisi silti hyötyä siitä, että he palkkatuen turvin kykenevät työskentelemään välityömarkkinoilla.

Minä en tässä lakiesityksessä esitä pysyvää palkkatukea, vaikka kyseessä olisi pysyvästi osatyökykyinen henkilö, sen takia, että nykyinen maailma muuttuu niin nopeasti, että pysyvä on vaarallinen ja epäviisas sana. Kuitenkin on järkevää, että kompensaation työnantajalle takaava aika on pidempi kuin mitä se nykyisen järjestelmän mukaan on.

Suomalaisessa yhteiskunnassa yksi sekä surun että ilon aihe on, että meillä arvostetaan työtä. Meillä arvostetaan työtä, mistä meidän vaurautemme pitkälti on peräisin, mistä meidän hyvinvointimme rakentuu, mutta meillä arvostetaan työtä myös niin, että monesti ihmisen on vaikea saada arvostusta ja löytää paikkaansa muuten kuin työelämän kautta. Niin kauan kuin työ ei suomalaisessa yhteiskunnassa ole vain toimeentulon vaan myös osallisuuden edellytys todella monelle, niin kauan meidän pitäisi kyetä löytämään järjestelmiä, jotka takaavat työmarkkinoille pääsyn kaikille niille, jotka sinne haluavat.

18.32 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Jäin kuuntelemaan, ja nyt kommentoinkin edustaja Kontulan puhetta, sillä osatyökykyisten työllistäminen on minusta todella tärkeä asia, ja se on myöskin huonosti hoidettu asia tällä hetkellä, eli sen eteen ei ole kyllä tehty riittäviä toimenpiteitä. Korotetun palkkatuen maksaminen on yksi keino tässä, ja edustaja on aloitteessaan hyvin perustellut asian, joten en toista hänen sanomisiaan.

Meillä on monia muitakin keinoja käytettävänä, ja nostan niistä yhden tässä esille. Toisessa viikolla, vai olisiko ollut kaksi viikkoa sitten, vietettiin esteettömyysviikkoa, ja siksi on hyvä muistuttaa esteettömyyden varmistamisesta keinona mahdollistaa osatyökykyisten työssä käyminen. Valitettavasti esteettömyyden tukeminen ei ole tämän hallituksen agendalla kovin korkealla sijalla, ja tästä esimerkkinä ovat ehdotukset rakennusten esteettömyysnormien purkamisesta.

Nyt sitten uusimpana asiana hallitus on osana maakuntahallinnon ja kasvupalveluiden uudistamista päättänyt lopettaa työolosuhteiden järjestelytuen, niin sanotun mukauttamistuen. Mukauttaminen tarkoittaa työolosuhteiden järjestämistä esimerkiksi apuvälineitä hyödyntäen sellaiseksi, että vammainen pystyy opiskelemaan tai työskentelemään. Vuonna 2014 hyväksytyn yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän tai työnantajan on tehtävä kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada koulutusta tai jatkaa työntekoa. Mukautukset on Suomen lainsäädännössä toteutettu YK:n vammaisyleissopimuksen ja työsyRJintädirektiivin mukaisesti. Mukauttamisen laiminlyönneillä aiheutetaan työkykyisten ihmisten työn ulkopuolelle jääminen. Se on epäinhimillistä ja yhteiskunnan kannalta inhimillisten voimavarojen hukkaan heittämistä. Tämä työolosuhteiden järjestämistuki on työnantajalle maksettava tuki, jotta kynnys palkata vammainen tai osatyökykyinen mahdollistuisi. Hallituksen perustelu tämän tuen poistolle on se, ettei sitä ole käytetty paljon. Tämä on minusta aika huono perustelu, kun pikemminkin pitäisi pohtia, miksi sitä ei ole käytetty. Ilmeisesti yksi keskeinen syy tähän on, etteivät työnantajat ole tienneet tästä tuesta. Tarvetta työelämän muuttuessa on kuitenkin tämän tuen käytölle paljon, eli me tarvitsemme asenteiden korjaamista tässä asiassa.

Asiakokonaisuuden haltuun ottaminen vaatii laaja-alaista pohdintaa, sillä tällä hetkellä mukauttaminen ymmärretään yleensä vain liikuntavaikeuksien sekä näkö- tai kuulovammaa kompensoivien apuvälineiden hankintana, mutta meillä on esimerkiksi tällä hetkellä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2017 vp

noin 7 000 työikäistä muistisairasta, ja monet heistä jäävät heti diagnoosin saatuaan eläkkeelle. Asenteiden muuttamisen ja tällöisen niin sanotun kognitiivisen mukauttamisen avulla olisi mahdollista pidentää heidän työssä olemistaan jopa useilla vuosilla.

Minä kerron tästä esimerkin. Minulla on yksi tuttava, joka sairastui Alzheimerin tautiin, ja hän jäi melkein heti diagnoosin saatuaan eläkkeelle — ensin sairauslomalle ja sitten eläkkeelle. Työpaikalla ei ymmärretty näiden mukauttamisten merkitystä, mutta kun hän jäi eläkkeelle, niin hän rupesi kirjoittamaan oppikirjaa. Elikä hyvin pienillä asioilla olisi voitu mahdollistaa se, että hän olisi pystynyt jatkamaan työelämässä.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona toteankin, että meillä on paljon tehtävää osatyökykyisten työllistämisen edistämiseksi. On sääli, että yhteiskunnassa ei ymmärretä, miten paljon inhimillistä pääomaa jää hyödyntämättä. Edustaja Kontulan lakiesitys on hyvä, mutta tarvitsemme paljon muutakin. Kenties tämän muutoksen pitäisi nyt käynnistyä asenteissa.

18.36 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Äskeisessä puheenvuorossani yksi tärkeä näkökulma jäi vielä pois. Paitsi että palkkatuki hyödyttää tietenkin ihmisiä, jotka sille palkkatuelle pääsevät, niin työssä käyvät osatyökykyiset, erityisesti vammaiset, ovat merkittäviä asennemuokkaajia oman esimerkkinsä kautta. Meillä yksi iso ongelma on se, että monesti siinä, missä nuorten yo-juhlista, joita nytkin tässä parhaillaan valmistellaan ympäri Suomen, kysellään tulevaisuudennäkymiä ja unelma-ammatteja, vammaiselle nuorelle viestitetään jo varsin varhain, että sinun paikkasi on työpajoissa ja että sinähän et tule koskaan työelämään menemään. Se, että me saamme ihmisiä näkyvästi mukaan työmarkkinoille, antaa myös itseluottamusta ja esimerkkejä nuorille siitä, että tämäkin tie on mahdollinen ja että myös heillä on oikeus siihen samalla lailla kuin muillakin ihmisillä, eli se muokkaa paitsi näiden nuorten asenteita erityisesti heidän ympärillään elävien läheisten ihmisten asenteita.

Toisaalta minä olen henkilökohtaisesti aika huolissani siitä, että yksi modernisaation seuraus meidän yhteiskunnassamme on tiukka siiloutuminen. Meillä aika vahvasti paitsi että puhutaan paljon poliittisista kuplista, on erilaisia kategoriakuplia. Ne muistisairaat tai vanhat ihmiset elävät jossakin omassa maailmassaan, ja toisaalta sitten lapsiperheille on oma maailmansa, ja usein vammaiset ihmiset ovat erotettuina muusta yhteiskunnasta omiin kinkereihinsä ja omiin touhuihinsa, ja se ei ole hyvää kehitystä. Meillä pitäisi olla nyt jo niin paljon vaurautta ja hyvinvointia, että me pystymme sen katkaisemaan ja antamaan ihmisille mahdollisuuden totutella taas toisiinsa silloinkin, kun ollaan vähän erilaisia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.